

(42. 1.)

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden bij brief van 3 Juli 1912.)

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 307 der Zitting 1909—1910 en n°. 73 der Zitting 1910—1911.)

Alvorens over te gaan tot de eigenlijke beantwoording van de beschouwingen en opmerkingen voorkomende in het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende het ontwerp van wet tot instelling van een Fonds ter verbetering van de kustverdediging en tot wijziging van de Militiewet 1901 en van de wet van 23 Mei 1899 (*Staatsblad* n°. 128) hebben de ondergeteekenden de eer het volgende te doen kennen.

In de eerste plaats zij de aandacht gevraagd voor de in het wetsontwerp voorgestelde bezetting en bediening van de zeefronten der kustversterkingen door personeel van de marine. Bij het voorstellen van die regeling is uitgegaan van de onderstelling, dat de marine over genoegzaam personeel zou kunnen beschikken om eene voldoende bezetting van die zeefronten te kunnen waarborgen.

Was die onderstelling bij de indiening van het ontwerp volkomen gerechtvaardigd, thans komt het den ondergeteekenden voor, dat zich omstandigheden kunnen voordoen die het twijfelachtig zouden kunnen maken of daarop ook *in de toekomst* te rekenen valt. Met name wordt daarbij gedacht aan de mogelijkheid, dat het weldra aan te vangen onderzoek betreffende de defensie van Indië tot voorstellen zal kunnen voeren die ook op het personeelvraagstuk bij de marine van invloed zijn.

Het zou verkeerd zijn indien men bij dit onderzoek reeds van meet af gebonden was door het feit dat ruim een paar duizend manschappen vooraf bestemd moesten worden voor de kustverdediging hier te lande.

Beter komt het voor dienaangaande thans nog geen beslissing te nemen, te meer waar tegen de bezetting van de zeefronten der kustversterkingen door de zeemacht zulke ernstige bezwaren in het midden zijn gebracht, dat ook uit dien hoofde nadere overweging van de wenschelijkheid van dien maatregel noodig voorkomt.

Op grond hiervan zijn de ondergeteekenden dan ook tot de overtuiging gekomen, dat van die voorgestelde regeling althans voorshands moet worden afgezien.

Wanneer van dien overgang van de zeefronten der kustversterkingen naar de marine wordt afgezien, dan komt daardoor tevens elke aanleiding te vervallen om de uitgaven noodig voor de aanvulling en verbetering der kustversterkingen en voor de aanvulling van het materieel der zeemacht in één zelfde wetsontwerp op te nemen.

Mitsdien behoort dan ook alles wat betrekking heeft op de aanvulling van het materieel der zeemacht uit het wetsontwerp gelicht te worden.

Voor die aanvulling was in het oorspronkelijk wetsontwerp gerekend op een bedrag van f 13 290 000, verdeeld als volgt:

8 zeegaande torpedobooten	f 2 880 000
14 pantserbooten	7 910 000
2 onderzeebooten met daarbij behorende inrichtingen	1 500 000
Het vereischte aantal verspermijnen met twee daarvoor bestemde magazijnen	1 000 000
	f 13 290 000

Hiervan zijn thans drie pantserbooten reeds bijna gereed, zoodat daarvoor geen gelden meer behoeven te worden uitgetrokken.

Het komt wenschelijk voor omtrent de overige pantserbooten voornamelijk geen beslissing te nemen, doch eerst af te wachten hoe deze eerste drie booten zullen voldoen. Voorloopig wordt dus ook hiervoor geen geld noodig geacht.

Wat de 8 torpedobooten betreft, zullen de eerste 4 in 1913 gereed komen, terwijl op de Marinebegroting voor 1913 bedragen zullen worden aangevraagd als eerste termijn voor de 4 volgende booten. Na 1913 zal dan hiervoor nog slechts een tweede termijn noodig zijn.

De onderzeebooten en depotschepen komen ten laste van de begroting voor 1913 gereed.

Aan mijnen en magazijnen zal, met inbegrip van hetgeen daarvoor op de begroting voor 1913 zal worden aangevraagd, besteed zijn een bedrag van f 264 000, zoodat hieraan nog voor ruim f 700 000 zou moeten besteed worden, makende met den laatsten termijn van de torpedobooten V t/m VIII een bedrag van ruim f 1 000 000.

Dit bedrag is niet van dien aard, dat het aanbeveling zou kunnen verdienen voor die uitgave een afzonderlijk fonds in het leven te roepen.

Het ligt dan ook in de bedoeling dat bedrag te zijner tijd ten laste van de gewone Marinebegroting te brengen.

Wat nu de aanvulling en verbetering der kustversterkingen betreft, zoo was daarvoor in het oorspronkelijk wetsontwerp een bedrag van f 25 080 000 uitgetrokken.

Al de daarmede beoogde voorzieningen zijn voor ons defensie-wezen van betekenis en zullen *op den duur* tot uitvoering moeten komen. Zij hebben echter niet alle dezelfde mate van urgentie.

Bij den tweeden ondergeteekende heeft zich voorts sedert zijn optreden meer en meer de overtuiging gevestigd, dat, gelet op de behoeften der levende strijdkrachten, vooral aan meer artillerie en aan behoorlijke organisatie van het verplegingswezen, op de verbetering der kustverdediging bezuinigd moet worden en wel door tot een in financieel opzicht gunstiger tijdstip uit te stellen *die* verbeteringen, welke geacht moeten worden in belangrijkheid bij die dringende behoeften der levende strijdkrachten achter te staan.

Een en ander heeft er toe geleid, dat van het meerendeel der oorspronkelijk beoogde voorzieningen is afgezien en slechts die worden gehandhaafd, welke in de *eerste plaats* worden noodig geacht om in den onvoldoenden toestand onzer kustverdediging te voorzien.

Mitsdien wenscht men de aanvulling en verbetering der kustversterkingen thans te beperken tot:

- 1°. het maken van een fort bij Vlissingen;
- 2°. het verbeteren van het fort Kijkduin;
- 3°. het vermeerderen van de vuuruitwerking van de bestaande pantserforten aan den Hoek van Holland, bij IJmuiden en op de Harssens.

Wanneer te Vlissingen en op Kijkduin een krachtig, volgens de eischen des tijds ingericht en bewapend fort zal zijn tot stand gekomen en de vuuruitwerking der bestaande pantserforten te Hoek van Holland, IJmuiden en op de Harssens zal zijn vermeerderd door verhooging van de vuursnelheid en wijziging van de munitie, dan zal daardoor reeds eene *grote verbetering* der defensie aan de zeezijde verkregen zijn en zal de toekomst met meer vertrouwen kunnen worden te gemoet gezien, te meer wanneer ook het actief vermogen van het marinematerieel zal zijn vermeerderd door de hiervoren vermelde aanvulling van torpedo- en onderzeebooten, zoomede door de aanschaffing van nog 2 onderzeebooten en nog een 4-tal zeegaande torpedobooten ter vervanging van de kleine booten voor het Zuiderfrontier, waarvoor een eerste termijn op de Marinebegroting voor 1913 zal worden aangevraagd.

Instelling Fonds ter verbetering v. d. kustverdediging en wjz. Militiewet 1901 en de wet van 23 Mei 1899 (*Stbl.* n°. 128).

Naar de meening van de Regeering mag met de uitvoering van de thans voorgestelde, tot den kleinst toelaatbaren omvang teruggebrachte verbeteringen niet langer worden gedraald.

Er is dan ook in het gewijzigd ontwerp op gerekend, dat begin 1913 met het werk een aanvang kan worden gemaakt.

De eerste begrooting van inkomsten en uitgaven van het fonds voor den dienst van 1913 zal te gelijk met de begrooting van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting 1913 en met de vestingbegrooting voor 1913 worden ingediend.

De totale kosten van de thans beoogde verbetering der kustverdediging worden op f 10 850 000 geraamd en wel f 5 360 000 voor het maken van een fort bij Vlissingen, f 4 760 000 voor het verbeteren van het fort Kijkduin en f 730 000 voor het vermeerderen van de vuuruitwerking van de forten aan den Hoek van Holland, bij IJmuiden en op de Harssens.

Van het bovenvermelde bedrag van f 5 360 000 voor het maken van een fort bij Vlissingen zal besteed worden voor vestingbouw, waaronder pantserkoepels, elektrische installatiën, zoeklichten enz. f 3 394 000, voor geschut f 791 000 en voor munitie f 1 175 000.

Van het bedrag van f 4 760 000 voor het verbeteren van het fort Kijkduin zijn die sommen respectievelijk f 3 012 000, f 671 000 en f 1 077 000.

De verschillen tusschen de ramingen van de commissie van 1903 en van hetgeen thans wordt voorgesteld, laten zich gereedelijk verklaren als men in het oog houdt in de eerste plaats, dat die ramingen van 1903 slechts zeer globaal waren, en voorts, dat thans langere vuurmonden worden noodig geacht dan toenmaals in de bedoeling lag, terwijl voor het fort Kijkduin nu op eene opstelling van het geschut in koepels is gerekend, waar men in 1903 met eene opstelling van dat geschut onder schilden meende te kunnen volstaan.

Het in de wet vast te leggen maximum bedrag der uitgaven voor de werken waarvoor het fonds bestemd is, meent men op f 12 000 000 te moeten stellen, ook om, mocht dit noodig zijn, de verrekening van de invoerrechten, vallende op het pantsermaterieel en de bewapening, tusschen de schatkist en het fonds te kunnen doen plaats hebben.

Wat de verdeeling van de dekking der kosten door gewone middelen betreft meenen de ondergeteekenden den grondslag der becijfering te kunnen vasthouden waarop de aanvankelijke voorstellen berusten. Daarbij werd aangenomen, dat de gebruiksduur van vestingwerken, d. i. de tijd waarbinnen met grond mag worden verwacht dat zij, behoorlijk onderhouden, niettegenstaande de voortschrijding der techniek in zake de aanvalsmiddelen, waardevolle verdedigingsmiddelen zullen blijven, op ten minste 25 jaar (te rekenen van den aanvang van den bouw) kan worden gesteld. Door zoodanigen termijn te nemen voor de bovenbedoelde dekking der kosten is er geen gevaar, dat op de toekomst lasten zullen worden gelegd, tegenover welke voor deze geen evenredige voordeelen staan.

Wanneer de uitvoering in 1913 wordt aangevangen zullen de werkelijke uitgaven over de jaren 1913—1916 verdeeld kunnen worden, aangezien voor de voltooiing van het nu voorgestelde 4 à 5 jaren noodig zullen zijn.

Aannemende, dat ten laste van 1913 een bedrag van f 1 500 000 zal verwerkt worden en het resterend bedrag ongeveer gelijkmatig over de jaren 1914—1916 zal worden uitgegeven, zal om eene afdoening in 25 jaar (gerekend van de instelling van het fonds) te bereiken, eene annuïteit van f 600 000 noodig zijn.

Ter verduidelijking van de financieele regeling wordt, als bijlage van deze Memorie, overgelegd een staat betrekkelijk de inkomsten en uitgaven van het fonds gegrond op de bovenvermelde cijfers en strekkende tot vervanging van den als bijlage II bij de Memorie van Toelichting gevoegden staat.

In verband met den inmiddels sterk gewijzigden rentestandaard is thans aan de berekening een rentevoet van 3,5 pct. ten grondslag gelegd.

De door het in deze Memorie vermelde, in het wetsontwerp

noodig geachte wijzigingen zijn opgenomen in de hierbij gevoegde Nota van Wijzigingen, waarvan eene verdere toelichting niet noodig wordt geoordeeld.

Een gewijzigd ontwerp van wet, waarin de bij die Nota aangebrachte wijzigingen zijn opgenomen, wordt tevens hierbij overgelegd.

Thans overgaande tot de beantwoording van de beschouwingen en opmerkingen van het Voorloopig Verslag zij daarentrent allereerst opgemerkt, dat men vermeend heeft buiten beschouwing te kunnen laten al hetgeen betrekking heeft op die verbeteringen der kustverdediging, die niet in het wetsontwerp, zooals het thans luidt, zijn gehandhaafd, zoomede datgene, hetwelk sedert het verschijnen van dat Verslag door gewijzigde omstandigheden zijne beteekenis heeft verloren.

De meening van sommige leden, dat de wijze van indiening van het wetsontwerp zou getuigen van gebrek aan beleid is naar het gevoelen der ondergeteekenden reeds zoo afdoende door andere leden weerlegd, dat zij daaraan niets hebben toe te voegen.

Ook de opmerking omtrent het niet mede onderteekenen van de Memorie van Toelichting door den Minister van Buitenlandsche Zaken behoeft, naar hunne meening, geen verdere beantwoording, na hetgeen daartegen reeds in het Voorloopig Verslag is aangevoerd.

De vraag in hoeverre het oorspronkelijk wetsvoorstel overeenstemde met de plannen van het Kabinet-DE MEESTER betreffende de kustverdediging is niet voor beantwoording vatbaar, aangezien die plannen niet in een ingediend voorstel zijn belichaamd geworden.

Oordeelden verscheidene leden eene nadere toelichting noodig van de motieven, die er toe geleid hebben aan den bouw van een fort te Vlissingen den voorrang te geven boven den aanleg van andere werken, de ondergeteekenden zijn daarentegen van meening, dat in de „Nota betreffende de kustverdediging” reeds zoo duidelijk is uiteengezet dat en waarom de aanleg van een krachtig bewapend, zelfstandig, stormvrij pantserfort te Vlissingen onvermijdelijk is, dat zij daaromtrent bezwaarlijk nieuwe gezichtspunten kunnen openen.

Ook hebben zij niets mede te deelen, dat niet in een voor openbaarheid bestemd stuk zou kunnen worden vermeld.

De neutraliteit op de Wester-Schelde moet kunnen gehandhaafd worden; het gebruik maken van de uitmuntende, voor eene op onze kust opereerende vloot van groot gewicht zijnde, haven en reede van Vlissingen moet aan die vloot kunnen ontzegd worden. Aangezien tot een en ander onze zeemacht alleen niet in staat is en die taak ook niet aan de levende strijdkrachten te land kan worden toevertrouwd, moet daarin door den bouw van een krachtig verdedigingswerk voorzien worden.

Waar in het Voorloopig Verslag in herinnering wordt gebracht, dat de commissie van 1903 aan dien bouw niet den voorrang boven den aanleg van andere werken meende te moeten geven, zij aangeteekend, dat die commissie dan toch van oordeel was, dat voor het geval het fort te Vlissingen voorloopig niet zou worden gebouwd, alsdan niet zou kunnen worden nagelaten om de verdedigingswerken te Neuzen en te Ellewoutsdijk van eene betere bewapening te voorzien. In afwachting van den bouw van een fort te Vlissingen meende dus ook die commissie met den bestaanden toestand aan de Wester-Schelde geen genoegen te kunnen nemen.

Ten opzichte van de meening van die leden, die het maken van betonbatterijen te Vlissingen en te Breskens voldoende achten en van hen, die van oordeel waren dat volstaan kan worden met de werken te Neuzen en te Ellewoutsdijk enigszins te verbeteren en van eene meer moderne bewapening te voorzien, vermeenen de ondergeteekenden te kunnen volstaan met naar de daartegen reeds in het Voorloopig Verslag gemaakte opmerkingen te verwijzen.

De beteekenis van de Stelling van den Helder voor onze landsverdediging werd reeds in de meergenoemde „Nota be-

treffende de kustverdediging" uiteengezet. Ook werd daarin vermeld, dat van de tot die Stelling behorende kustversterkingen de bewapening onvoldoende en verouderd en de opstelling daarvan gebrekkig is.

De ondergeteekenden wenschen daarin verbetering te brengen door het fort Kijkduin, dat den toegang tot de Texelsche zee-gaten beheerscht, tot een krachtig bewapend pantserfort te doen omwerken en door van het fort op de Harssens, dat moet medewerken om den vijand het verblijf op de reede te ontzeggen, de vuuruitwerking te vermeerderen.

Door die beide verbeteringen zal het afstootend vermogen der Stelling zoo aanzienlijk zijn toegenomen, dat men van meening is, dat voorshands met die verbeteringen, voor wat deze Stelling betreft, zal kunnen worden volstaan.

Wat de opmerkingen betreft over de keuze tusschen open batterijen en koepelforten, over het kaliber en de lengte der vuurmonden en over het gebruik van houwitseren zij aangeteekend, dat, zoowel te Vlissingen als te Kijkduin, opstelling van de kanonnen van 28 c.M. L./45 in koepels wordt noodig geacht in verband met het vereischte schootsveld en met het oog op de gewichtige taak, die deze forten zullen hebben te vervullen en waardoor niet volstaan zou kunnen worden met de voor vuurmonden en bediening te verkrijgen dekking bij gebrek aan duikaffuiten of bij opstelling der vuurmonden onder schilden.

Het kanon van 28 c.M. L./45 is als hoofdbewapening voor deze forten gekozen niet dan na ernstig onderzoek, hetwelk heeft aangetoond, dat, zoo het teruggaan tot een kleiner kaliber, als door sommige leden wordt aanbevolen, ongeraden zou zijn, de keuze van een kanon van 30.5 c.M. L./50 bezwaren met zich brengt wat betreft levensduur en kosten, welke niet worden opgewogen door het voordeel van een grooter doorboringsvermogen. In het Voorloopig Verslag wordt reeds in het licht gesteld, dat dit *doorboringsvermogen* niet de eenige maatstaf is voor de beoordeeling van de waarde van het kustgeschut in zijn strijd met de vijandelijke scheepsmacht; hieraan kan nog worden toegevoegd, dat ook de trefkans een factor is, waarmee men rekening heeft te houden en die het practisch bereikbaar rendement van het beschikbaar vermogen bepaalt.

Niettegenstaande de toenemende beteekenis welke voor de kustverdediging ongetwijfeld aan de toepassing van het krombaangeschut moet worden toegekend, blijft de kusthouwitsers, ook om de redenen uiteengezet op bladz. 14 der reeds aangehaalde „Nota betreffende de kustverdediging”, ongeschikt om de voorgestelde bewapening met zwaar vlakbaangeschut der beide thans voorgestelde versterkingen te vervangen.

De door verscheidene leden geuite vrees, dat het gebruik van luchtschepen en vliegmachines zoodanige ingrijpende wijzigingen in de wijze van oorlogvoeren zullen brengen, dat daardoor nieuw gebouwde verdedigingswerken onvoldoende zouden blijken te zijn, wordt niet gedeeld. Inzonderheid pantserforten zullen van luchtschepen en vliegmachines weinig te vreezen hebben.

Van de geopperde onderstelling, dat de firma KRUPP destijds kanonnen van 28 c.M. L./40 gereed had, die zij gaarne aan ons land zou verkoopen, nu in verschillende landen zwaarder geschut wordt gevraagd, is niet zonder eenige bevreemding kennis genomen. Het bedoelde materieel toch is veel te kostbaar dan dat het *in voorraad* zou kunnen worden aangemaakt.

Inderdaad werd, mede ter voorbereiding van de uitvoering der voorgenomen kustverdedigingswerken, door de Ministers van Marine, van Oorlog en van Koloniën, eene commissie samengesteld, aan welke, ter bestudeering van het zware geschut en de opstelling daarvan, het bezoeken van verschillende buitenlandse fabrieken en schietterreinen werd opgedragen.

Deze commissie bestond uit den luitenant-kolonel der genie J. Z. STUTEN, hoofd der Vde afdeling van het Departement van Oorlog, den luitenant-kolonel der artillerie van het Oost-Indische leger L. TIELENIUS KRUYTHOFF, den majoor der artillerie J. C. TEN NOEVER DE BRAUW, den majoor der genie

A. D. J. BERKHOUT en den luitenant ter zee der 1ste klasse F. W. J. GROENEBOOM.

Zij bezocht achtereenvolgend de werkplaatsen en schietterreinen van:

de Skodawerke te Pilsen,
de FRIED. KRUPP A. G. Grusonwerk te Magdeburg-Buckau,
de Compagnie des Forges de Chatillon Commentry et Neuves Maisons te Montluçon,

de firma SCHNEIDER et Cie te le Creusot en le Havre,
de Compagnie des Forges et Aciéries de la Marine et d'Homécourt te St. Chamond,

de Rheinische Metallwaaren- und Maschinenfabrik (EHRHARDT) te Düsseldorf,

de FRIED. KRUPP A. G. te Essen a/d Rhur en te Meppen,
Sir W. G. ARMSTRONG, WHITWORTH and Co. Ltd. te Newcastle-on-Tyne en te Silloth,

de Aktiebolaget Bofors-Gullspang te Bofors.

Het ligt in het voornemen om te zijner tijd aan de fabrieken, welke daarvoor in aanmerking komen, de gelegenheid tot het doen van prijsaanbieding te geven.

Ten aanzien van de vraag of het wenschelijk is een fonds in te stellen, zij opgemerkt, dat ondergeteekenden, vermits er tegen dien vorm van verdeling van de dekking der uitgaven door gewone middelen, bij gelegenheid van het voorstel in zake de Stelling van Amsterdam geen zwaarwichtige bezwaren waren gemaakt, gemeend hebben dien vorm bij deze gelegenheid te kunnen overnemen. Verschil tusschen beide gevallen achten de ondergeteekenden niet aanwezig. Toen gelijk nu geldt het om van de werken spoediger het verwachte nut te kunnen trekken dan mogelijk zoude zijn wanneer de bouw over een zoo groot aantal jaren werd verdeeld als noodig zoude zijn om de begroting niet op eens met een te groot bedrag te belasten. Het doel waarvoor het fonds wordt ingesteld is geenszins minder scherp afgebakend dan in het meergenoemde voorstel, ja mag, nu de verbetering der kustverdediging tot de kleinere proportiën wordt teruggebracht als thans wordt gedaan, zelfs geacht worden scherper omljnd te zijn.

Ofschoon de ondergeteekenden het gereken verschil van gevoelen omtrent het bedrag der totale kosten der voorgestelde maatregelen eenigszins van academischen aard achten en zich mitsdien daarbuiten zouden kunnen houden, willen zij wel mededeelen, dat zij zich geheel scharen aan de zijde van hen, die berekening van het bedrag der totaal-kosten door optelling van al de bedragen welke gedurende 25 jaar op de oorlogsbegroting zullen zijn uit te trekken onjuist noemen. Slechts sommen welke in zeer dicht bijeenliggende jaren worden uitgegeven kunnen zonder meer bij elkander worden opgeteld zonder tot grove onjuistheden te komen.

De Minister van Marine a. i.,

H. COLIJN.

De Minister van Oorlog,

H. COLIJN.

De Minister van Financiën,

KOLKMAN.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,

HEEMSKERK.

De Minister van Justitie,

E. R. H. REGOUT.

De Minister van Waterstaat,

L. H. W. REGOUT.